

Натомість, герой роману Л. Толстого «Війна і мир» П'єр Безухов «будує» свої молитви за іншими модальними типами. В його текстах суттєво переважають схеми типу: «Я думаю, що...». Окремі типу «Я вважаю, що...» або «Я хочу, щоб...» представлені тут мінімально.

Цей факт, а також результати попередніх досліджень [див.: 8] дають підстави припускати, що у слов'янських мовах поступово сформувалося два типи модальної організації тексту – «чоловічий» і «жіночий». У термінології, запропонованій професором В.М. Бріциним, це визначається як відцентровий та доцентровий типи модальності відповідно [див.: 2].

Крім того, можна припускати і той факт, що ці типи модальної організації тексту закріпилися і чітко усталилися у свідомості носіїв слов'янських мов.

У зв'язку із тим, що проблеми вивчення модальності є на порядку денному актуальними, запропоноване дослідження може допомогти у розв'язанні багатьох питань лінгвістики, літературознавства, психології, філософії, вивченні взаємодії мови і мислення тощо.

Список використаних джерел

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М., 1979. – С. 275.
2. Бріцин В.М. Когнітивні аспекти теорії модальності (на матеріалі східнослов'янського художнього дискурсу) / В.М. Бріцин, В.В. Мозгунов // Мовознавство, 2013. – №2-3. – С. 128-148.
3. История дореволюционной России в дневниках и воспоминаниях. – Том 1. – М.: Книга, 1976.
4. Кырлежев А.И. Молитва / А.И. Кырлежев // Новая философская энциклопедия, 2003.
5. Литературный энциклопедический словарь. – М., 1987.
6. Лосева Л. Как строится текст. – М., 1998. – С. 7.
7. Мацько Л.І. Стилїстика української мови: підручник / Текст як категорія лінгвостилїстики / за ред. Л.І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.
8. Мозгунов В.В. Особливості вияву категорії модальності в епістолярному жанрі мовлення / В.В. Мозгунов // Лінгвістичні студії: [зб. наук. праць]. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – Вип. 17. – С. 231-236.
9. Соболева С.М. Перспективы лингвистической прагматики / С.М. Соболева. – Дальневосточный гос. ун-т: Лавка языков, 2000.
10. Толстой Л.Н. Полн. собр. соч.: В 12-ти т. / под ред. С.А. Макашина, Л.Д. Опульской. Т. 4-6. – М.: Правда, 1987.
11. Шкіцька І.Ю. Аргументація як засіб посилення маніпулятивного впливу / І.Ю. Шкіцька // Вісник Запорізького національного університету. – 2011, № 1.
12. Jorunn Johansen. Tajemnica wodospadu. Trudny wybór / Przekład Anny Marciniakówny. – Warszawa: RASP, 2013.
13. <http://www.pravoslavie.ru/put/biblio/molitva/63.htm>

Summary. In the article the material of modality problems as text-building universality is investigated. The description of this phenomenon is made on the basis of texts – constitutive parts of a diary, – containing appeals to the God.

Key words: modality, genre of speech, text, diary, semantic primitive.

УДК 811.161.2'367.625: 811.161.2'282(477.43)

О.М. Мозолук

ДІЄСЛІВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПЕРЕДЧАСУ В ГОВІРЦІ СЕЛА ПОЧАПИНЦІ ЧЕМЕРОВЕЦЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті описано функціонування дієслівних словосполучень із значенням передчасу на матеріалі західноподільської говірки села Почапінці Чемеровецького району Хмельницької області. Виділено їх різні семантичні типи, а також відзначено паралельні граматичні моделі.

Ключові слова: темпоральні словосполучення, західноподільські говірки, синтаксема, граматична модель, передчас.

*Бенкети мови – зоряний букет,
Це українські речення зі ставу,
І щоб їх втримав-втримав хребет –
Бог у Дніпро сузір'я
на ніч ставить!*

Іван Іов [9, 123]

У сучасному українському мовознавстві дослідження всіх структурних рівнів мови, лінгвістичне діагностування проводиться з урахуванням багатьох параметрів розвитку і функціонування народних говорів, що є тією джерельною базою, «якою живиться й живе літературна мова як інваріант загальнонаціональної мови народу» [11, 12]. А це, звісно, привертає увагу багатьох науковців до діалектної мови як феномену, що становить культурологічну сутність етносу [3, 38]. Кожна говіркова структурна цілісність дає підстави характеризувати її мікросоціум чи макросоціум з усім набором лінгвальних особливостей, своєю неповторною специфікою. Тому всебічне вивчення української діалектної мови вимагає нагальних спостережень, ґрунтовних досліджень усіх діалектних територіальних одиниць – говірок, говорів, наріч. Підтвердженням цьому є і слова відомого вченого І. Г. Матвіяса: «Зважаючи на те, що народні говори постійно змінюються, передусім під впливом літературної мови та різноманітних позамовних чинників, об'єкт діалектології можна вважати невичерпним» [12, 2].

На сучасному етапі діалектна мова найхарактерніша для селян, мешканців містечок, зрідка передмість великих міст, де старше покоління розмовляє традиційною говіркою, а молодь, інтелігенція загалом літературною мовою або мовою, дуже наближеною до літературної. Крім того, певні групи населення користуються ще проміжними різновидами мови, які певною мірою наближаються то до літературної мови, то до місцевих говірок [12, 4].

В основі сучасних українських говорів лежать найдавніші говори східнослов'янських племен. Так, подільський говір, як відзначає Ф. Т. Жилко, сформувався на території Тереховельської землі (пізніше князівства), потім це була територія Подільського і Брацлавського воєводств, яка дозаселялася вихідцями з наддністрянщини, Буковини і Волині [4, 26].

Багаторічні діалектологічні спостереження свідчать, що носії подільських говірок усвідомлюють не лише їх належність до української мови, української нації, а й специфіку свого говору порівняно з іншими, а також наявність його внутрішньої диференціації [2, 74].

Говірки Західного Поділля були об'єктом дослідження на різних структурних рівнях мови, проте синтаксичний рівень і досі залишався поза увагою діалектологів.

Завдання статті – охарактеризувати темпоральні словосполучення зі значенням передчасу в говірці села Почапінці Чемеровецького району Хмельницької області, з'ясувати особливості їх складу та функціонування, що зумовлено потребою в аналізі говіркого мовлення самих носіїв, оскільки відсутній будь-який спеціальний опис.

Почапінці – невелике мальовниче подільське село, з неповторним краєвидом, зі своїми звичаями, обрядами, у якому проживає 1212 осіб. У південній частині села, напроти водяного млина, на підвищенні правого берега річки Жванчик трапляються фрагменти трипільської і черняхівської кераміки, а поблизу Почапинець виявлені поселення доби неоліту та кілька поселень черняхівської культури [7, 602]. Така інформація надзвичайно важлива, актуальна, бо питання походження діалектної (територіальної) диференціації нашої мови, безсумнівно, є складовою частиною проблеми українського етно- й глотогенезу. Воно виникло разом із ґрунтовним вивченням українського діалектного континууму [13, 26].

Перша згадка про село зафіксована на початку XV століття, 1493 року, в реєстрі дворів Подільського воєводства [8, 440]. В 1610 році Станіслав Папезький передав Почапінці Кам'янецькому капітулу, а в 1793 село стало власністю двох племінниць Потьомкіна. «Малороси-селяни» найбільшою мірою займалися хліборобством, а також різними ремеслами, особливо столярством, чоботарством, кушнірством [16, 488].

За народними переказами, на місці Почапинець було колись містечко Золоте Яблуко. В середині села, на березі річки Жванчик, місцина й зараз називається Башта, оскільки тут давним-давно стояла фортеця з кількома вежами. Сліди колишніх будівель, черепки домашнього посуду, які знаходять у землі, є тому яскравим підтвердженням [8, 441].

Досить цікаву історію про походження Почапинець, або ж легенду, розповіла корінна мешканка – Швидка Ніна Іванівна, 1917 року народження, освіта – 3 класи, а саме:

Наши село колис' називалос'е Золоте Яблукко // село було дужи фаїни / зилени / дужи фаїна була р'ічка / глибока // там / де зара Воболон'е / їс'о було ў вод'і // али восіни / коли були сил'н'і дош'ч'і / болота було по вуха / а тамо / на Болот'ан'ц'і / можна було ўтопитис'е // і дес' сейі пори чирис село йшли козаки / фаїн'і / молод'і // д'івочки повиб'ігали дивитис'е // л'ізли тот'і хлопи по болот'і / так'і ўже л'х'і / шо нав'іт' ни балакайт / а один кажи / коли ми пир'чапайе^умо сісе болото? / чут'с'е ни топиш // і наверно роз'несли вони кругом про наши село // ў Йаско^урун'і з нас см'їялис'е // козаки кругом розказували про село ў болот'і / йак вони йе^уго пир'чапували // наверно / зв'іти і називайе^уц'е^у наши село Почапінц'і / так / дон'у / л'уди ў сил'і балакайт //

Говірка села Почапінці належить до західноподільських говірок південно-західного наріччя, які разом з іншими західноукраїнськими належать до найдавніших, найстаріших і є важливою складовою частиною української загальнонаціональної мови.

Матеріалом для спостережень послуговувала картотека синтаксичних конструкцій, укладена на основі польових записів (текстів), виконаних власноруч.

Питанням системного опису синтаксичних одиниць-конструкцій темпорального значення з використанням нового функціонально-семантичного підходу до вивчення діалектного синтаксису присвятили свої роботи О. В. Юсікова [17] і Т. І. Сердюкова [14; 15]. Але й зараз діалектний синтаксис займає незначне місце в діалектологічних дослідженнях, є недостатньо вивченим.

Темпоральність – «загальнограматична міжривнева категорія, яка ґрунтується на семантиці дієвості, вираженій дієсловом, та відбиває внутрішній, зовнішній та співвідносний аспекти тривання дії, граматично інтерпретуючи онтологічний час» [1, 76].

Зібраний нами говірковий матеріал у селі Почапінці дає можливість зосередити увагу на двох основних протиставленнях дієслівних словосполучень із темпоральною семантикою залежних синтаксем: 1) за ознакою прямого – відносного часу; 2) за значенням, що збігається з моментом мовлення, передчасу чи післячасу.

До системи значень категорій відносного часу належить передчас, післячас та проміжний час. Ми зробимо спробу описати лише словосполучення зі значенням передчасу.

Серед дієслівних словосполучень із значенням передчасу в синтаксичній системі досліджуваних говірок на основі проведених спостережень можна виділити дві групи: 1) словосполучення передчасу, повністю заповненого дією; 2) словосполучення передчасу, не повністю заповненого дією.

Так, словосполучення зі значенням передчасу, повністю заповненого дією, у говірці села Почапінці функціонують у межах лише однієї граматичної моделі V · до · Sg і з варіюванням залежних темпоральних синтаксем, які виступають у прийменниково-відмінкових формах лексичних варіантів іменників часового значення і меншою мірою нечасового. Наприклад: *Д'іти спали до воб'їду; Чикала на него аш до ран'а; Мале б'їгало аж до вечира; Д'іти бавилис'е до ночі; ми с чолов'їком балакали дужи доўго / аж до н'їночі; Нидаўно бал'увалис'е до сходу сон'ц'ї; Цего року сапали до Зилених с'ват; То л'уди даўно ўс'ї постили / до Великод'н'ї постили / до Паски; Їа за него добри памн'атайу / позичий ў мене грош'ї / до сейі пори нима та інші.*

До групи дієслівних словосполучень із значенням неточного передчасу, не повністю заповненого дією, належать синтаксичні одиниці-конструкції, які мають семантику головних вербальних компонентів переважно завершеної дії. Ці словосполучення представлені такими граматичними моделями, як V · до · Sg, V · перед · Si, V · під · Sa, рідко V · над · Sa, V · над · Si, V · понад · Sa, серед яких перша є, звісно, домінантою і вказує на найширше і недиференційоване передування в часі, а друга – менш уживана, передає дещо ближче порівняно з попередньою конструкцією передування. Крім того, варто наголосити, що тенденція до нівелювання відтінку ближчого часового передування в прийменникові *перед* і перетворення його на функціональний еквівалент прийменника *до* [10, 11] забезпечує високу продуктивність словосполучення V · до · Sg, частково V · перед · Si щодо інших словосполучень неточного передчасу. Наприклад: *Постройїс'е Никола ше до воїни; Приїди до воб'їду / то ми ше випирим; Приїшли робоч'ї до сн'їданку і ўкинули стел'у; Постройїс'е Йїван пирит зимоў; Приїди пирит вичероў / почитайеши ми н'ї і сан'їїе; Приїшли ж'їночки ше до служби / шоп помолитис'е; Запалїў бурин / йакиї до тойі пори ўже ўсох; Ни спалос'е до самого ран'е та інші.*

Підкреслимо, що паралельне функціонування зазначених граматичних моделей темпоральних синтаксем у структурі дієслівних словосполучень аналізованої говірки спостерігаємо лише з лексемою «вобід»: *ўстати до воб'їду // ўстати пирит воб'їдом.*

Словосполучення V · під · Sa, V · над · Sa передають відносно близьку щодо часового орієнтира попередність і є непродуктивними в мовленні почапінчан, оскільки залежними компонентами найчастіше виступають лише іменники *ранок* і *вечір*. Наприклад: *Покликали цепит аш н'їт вечир; Вийїхали д'їточї н'їд ранок; Ми не дужи болит голова / можи того / шо зв'їялос'е над ранок; Будимо йїхати аш н'їт вечир.*

У досліджуваній говірці трапляються й синтаксеми у формі орудного відмінка з прийменником *над*, які загалом характерні для мови письменників західноукраїнських областей [5, 57]. Щоправда, словосполучення V · над · Si є поодинокими, оскільки в ролі субстантива виступає тільки лексема *ранок*, наприклад: *Засїнали аж над ран'ем; Волод'о приїшоў над ранком; Молод'ож заспокойлас'е над ранком.* Зауважимо, паралельно зі словосполученням V · над · Si вживається словосполучення з прийменником *понад* (V · понад · Sa), яке теж належить до рідко-вживаних граматичних моделей, як-от: *Засїнули з воноком понад ранок; Стихло понад ран'ем.*

Значення «найближчого передчасу з відтінком співвіднесеності дії з проміжком часу» [6, 100] репрезентовано найменш уживаним словосполученням V · протів · Sg. Наприклад: *Нин'ки чути було / йак сп'ївали прот'їў ночі; Ни хот'їлос'е вийїздити прот'їў ночі.*

Нами простежено також окремі словосполучення V · близько · Sg, рідко V · коло · Sg із значенням приблизного передчасу, в яких залежними компонентами виступають насамперед іменники часової семантики, зрідка нечасової. Наприклад: *Нин'ки пасли худобу на Воболон'у / то приїшли аж блиско двох годин; Мус'їлам пасти в'їўц'ї / приїшла блиско трох часоў; Приїїду*

зайтра / блиско воб'їду; Вол'га дужи заслабла / можи ўмерти блиско Зилених с'ват; Заслаб ў мени д'їт / на ноги ни ўстаїе / можи ўмерти коло Вїликод'н'е.

Так'ї ж словосполучення відбивають говірки з різних ареалів Західного Поділля. Наприклад: *прийти коло двох часоў* (Бгв, ВС, Кн, См, Жр); *прийти коло другої години* (Гл, Бл, Пр); *приїхати блиско воб'їду* (Злн, Хр, Ск); *ўмерти дес' коло Дзеулених с'вит* (Крм); *ўмерти блиско Зеулених с'ват* (ВЖ, Лт, Чрн) і под.

Отже, темпоральні словосполучення зі значенням передчасу в західноподільській говірці села Почапінці Чемеровецького району Хмельницької області є досить функціональними. Досліджуваний матеріал дає можливість виділити серед них різні семантичні типи, паралелізм їх моделювання і простежити, звісно, найбільшу продуктивність словосполучення V · до · Sg серед інших граматичних моделей.

Список скорочень назв населених пунктів

Бгв – Баговиця Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.; Бл – Біла Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.; ВЖ – Великий Жванчик Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл.; ВС – Велика Слобідка Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.; Гл – Голосків Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.; Жр – Жердя Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.; Злн – Зеленче Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл.; Кн – Княжпіль Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.; Крм – Кормильче Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.; Лт – Летава Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.; Пр – Проскурівка Ярмолинецького р-ну Хмельницької обл.; Ск – Скіпке Городоцького р-ну Хмельницької обл.; См – Смотрич Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл.; Хр – Хропотова Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.; Чрн – Чорна Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.

Список використаних джерел

1. Барчук В. М. Граматична категорія темпоральності: семантико-структурний аспект / В. М. Барчук // Мовознавство. – 2011. – №6. – С. 64-76.
2. Гриценко П. Ю. Основні риси подільського говору / П. Ю. Гриценко // Поділля. Історико-етнографічне дослідження. – К. : Доля, 1994. – С. 74-81.
3. Євтушок О. Сучасні тенденції розвитку діалектної лексики / Олексій Євтушок // Дивослово. – 2011. – №7. – С. 38-40.
4. Жилко Ф. Т. Ареальні системи української мови / Ф. Т. Жилко // Мовознавство. – 1990. – №4. – С. 18-27.
5. Іваненко З. І. Прийменникові конструкції часу в сучасній українській мові : посібник для студентів-філологів / З. І. Іваненко. – Чернівці, 1969. – Ч. 1. – 69 с.
6. Іваненко З. І. Система прийменникових конструкцій адвербіального значення / З. І. Іваненко. – К.-Одеса : Вища школа, 1981. – 144 с.
7. Історія міст і сіл УРСР: Хмельницька область. – К. : Інститут історії АН УРСР, 1971. – 708 с.
8. Каменецкий уезд : вып. 7. – Каменец-Подольск : [Б. И.], 1895. – 610 с.
9. Кульбовський М. І. З подільського кореня : нариси / Микола Кульбовський. – Хмельницький : НВП «Еврика», 2003. – 200 с.
10. Куцова Р. А. Відтворення темпоральності прийменниковими конструкціями сучасної української літературної мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Р. А. Куцова. – Харків, 1997. – 22 с.
11. Лесюк М. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району) / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ : Видавництво «Нова Зоря», 2008. – 328 с.
12. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2000. – №1. – С. 3-9.
13. Німчук В. Проблема українського діалектогенезу / Василь Німчук // Проблеми сучасної ареалогії / АН України. Інститут української мови; відпов. ред. П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1994. – С. 25-47.
14. Сердюкова Т. І. Локативні та темпоральні синтаксеми в українських східнословобожанських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Т. І. Сердюкова. – Запоріжжя, 2002. – 20 с.
15. Сердюкова Т. І. Локативні та темпоральні синтаксеми в українських східнословобожанських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Т. І. Сердюкова; НАН України. Інститут української мови. – К., 2002. – 197 с.
16. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета : вып. 9. Приходы и церкви подольской епархии / под ред. св. Евфимия Сицинского. – Каменец-Подольский : Тип. С. П. Киржацкого, 1901. – XX, 1064, 175 с.
17. Юсікова О. В. Із спостережень над синтаксисом / О. В. Юсікова // Говірки Чорнобильської зони: Системний опис / П. Ю. Гриценко, Г. В. Воронич, Л. Г. Дорошенко та ін. – К. : Довіра, 1999. – 271 с. – С. 66-108.

Summary. The article deals with functions of verbal word-combinations with the meaning of pre-time on the material of the Western Podillia dialects in the village of Pochapyntsi, Chemerivtsi district, Khmelnytsky region. We distinguished their semantic types and parallel grammatical models were formulated.

Key words: temporal word combinations, dialects of the Western Podillia, syntax unit, grammatical model, pretime.

УДК 811.1612'373+340.113

Р.І. Монастирська

СИСТЕМНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ УЧАСНИКІВ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН

Досліджено компоненти значень термінів на позначення понять особи в цивільному законодавстві, встановлено еквіполентні й привативні словесні опозиції в межах СГ 'учасники майнових правовідносин', виявлено синонімічні кореляції.

Ключові слова: юридичний термін, семантична група, семантична підгрупа, словесна опозиція.

Суть проблеми. Системність є однією з найважливіших умов існування терміна. Установлення особливостей змістової структурної організації, опозитивних відношень (включення, пересічення, тотожності) між компонентами [1; 3; 5] в межах семантичної групи (далі СГ) дає змогу докладного пізнання мови й виконує важливу роль у з'ясуванні засад семантичного розвитку терміносистем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Юридична термінологія й тексти законодавчих актів України були предметом ґрунтовних досліджень у працях М.Б. Вербенець, І.М. Гумовської, В.Г. Рогожі, Г.А. Сергеевої, Б.Р. Стецюка, С.А. Толстої та ін. Особливості семантичної структури юридичних термінів української та англійської мов з'ясувала А.М. Ляшук. Разом з тим, для правової галузі подібних наукових розвідок є порівняно мало. Тому дослідження системної організації юридичних термінів у межах СГ, встановлення тотожностей і відмінностей у їхній семантиці набуває актуальності.

Мета статті. Об'єктом наукової розвідки послуговували терміни на позначення учасників майнових правовідносин чинного Цивільного кодексу України (далі ЦК). На обраному матеріалі передбачено розв'язання таких завдань: 1) встановити змістову структуру термінів; 2) з'ясувати характер їхніх системних відношень.

СГ термінів на позначення учасників майнових правовідносин передбачає залучення одиниць семантичних підгруп (далі СПГ) 'фізична особа' та 'юридична особа'. Одиниця *фізична особа* референціє поняття людини як учасника цивільних правовідносин, *юридична особа* – організації, створеної шляхом об'єднання осіб та/або майна й зареєстрована у встановленому законом порядку.

У семантиці одиниць СПГ 'фізична особа' виокремлюємо терміни на позначення понять особи в праві інтелектуальної власності та спадковому праві. Спільні ядерні семи 'фізичний', 'особа' й диференційні семи 'право', 'інтелектуальний', 'власність' продукують еквіполентну опозицію термінів *автор komponування інтегральної схеми* ÷ *автор промислового зразка* ÷ *винахідник*. Диференційні семи 'компонування', 'цілісний', 'схема', 'корисний', 'модель', 'промисловий', 'зразок' звужують семантичний зміст ядерної одиниці, формуючи внутрішню ієрархічну структуру СПГ. Спільна диференційна сема 'винахід' позначає результат інтелектуальної і творчої діяльності людини та є семантично близькою до терміна *винахідник*. У СУМ одиниця *винахід* тлумачиться як «те, що винайдене, зовсім нове, невідоме до цього» (СУМ, I, с. 439). Периферійні одиниці *галузь*, *діяльність* характеризують взаємоперетин вищевказаних термінів і маніфестують певну ділянку виробництва, науки і т. ін. (СУМ, II, с. 21).

Терміни на позначення понять фізичної особи у спадковому праві об'єднано в еквіполентні опозиції: *спадкодавець* ÷ *спадкоємець* ÷ *виконавець заповіту* ÷ *підпризначений спадкоємець*. Сема 'право' в поєднанні з периферійною 'річ' є спільними для зазначених термінів і передають ситуацію дотримання юридичних норм щодо об'єкта спадкування. У восьмикомпонентній семемі на позначення особи, що «одержала спадщину або має право на її одержання» (СУМ, IX,